Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τοῦ κ. Π. ΒΡΕΤΟΥ

VII

Τὸ τραγούδι εἶναι γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ ἀνάγκη. Τὸ σχολειὸ θὰ ἔπρεπε νὰ δίνη πολὺ μεγαλύτερη θέση σ' αὐτό, ἀπὸ κείνη ποὺ συνήθως δίνει, καὶ μεγάλη προσοχὴ στὴν κατεύθυνσή του.

Τὸ παιδὶ τραγουδάει, ὅπως τὸ πουλάκι, γιατὶ τοῦ λέει ἡ φύση νὰ τραγουδάει, ἀλλὰ ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ τὶ θὰ πῆ καὶ πῶς θὰ τὸ πῆ, ἐπειδὴ αὐτὸ ποὺ θὰ τραγουδήσει καὶ αὐτὸ ποὺ θ' ἀκούση, ἔχει βαθειὰ καὶ ἀνεξήτηλη ψυχολογικὴ ἐπίδραση στὸν ἑαυτό του καὶ στὰ ἄλλα παιδιὰ τοῦ περιβάλλοντός του.

Ἀπὸ τὶς πρῶτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, κανένα στοιχεῖο μουσικῆς ἐκφράσεως δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῆ, ὅλα ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἁπλὰ καὶ εὔκολα. Ἡ κίνηση, οἱ χρωματισμοί, ἡ μελωδικὴ ποικιλία, οἱ μετατροπίες, πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογες μὲ τὴν ἡλικία στὴν ὁποία διδάσκεται τὸ τραγούδι. Τὴν πρώτη θέση στὴ διδασκαλία τοῦ τραγουδιοῦ πρέπει νὰ ἔχει τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Μόνο ποὺ συνήθως τὰ δημοτικά μας τραγούδια εἶναι δύσκολα.

Ἕνα χωριατόπουλο τραγουδᾶ τὸ πολυδαίδαλο τραγούδι τῶν μεγάλων τοῦ χωριοῦ του, τροποποιῶντας το καὶ περικόβοντας τὶς φιριτοῦρες, ποὺ εἶναι δύσκολες, χωρὶς νὰ τοῦ χαλάσει τὶς κύριες γραμμὲς τῆς μελωδίας του, ἐπειδὴ τὸ ὁδηγεῖ ἡ πεῖρα ποὺ ἀπόκτησε ἀκούγοντας ἄλλα πολλὰ παρόμοια τραγούδια. Δὲ συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸ παιδὶ ἄλλης περιφερείας ἢ τὸ παιδὶ τῆς πόλεως ποὺ ἁπλουστεύοντας τὸ τραγούδι, θὰ τὸ καταστρέψει. Αὐτὴ ἡ παρατήρηση μᾶς κάνει νὰ σκεφτοῦμε, ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἐπιτρέπουμε στὰ παιδιὰ νὰ ἀλλοιώνουν τὶς ὡραῖες δημοτικὲς μελωδίες ποὺ τοὺς διδάσκονται νὰ τραγουδήσουν, καὶ εἶναι ἀνώτερες ἀπὸ τὶς δυνάμεις των, ὅσο βέβαιοι καὶ ἂν εἴμαστε γιὰ τὸ αἰσθητήριό τους. Καλλίτερα εἶναι νὰ πετύχουμε μιὰ καλὴ ἐκτέλεση ἑνὸς τραγουδιοῦ, ποὺ μᾶς φαίνεται ὑπερβολικὰ εὔκολο, παρὰ μιὰ μέτρια ἐκτέλεση ἑνὸς ἄλλου ποὺ παρουσιάζει δυσκολίες.

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα αὐστηρῆς διαλογῆς. ὡς πρὸς τὶς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζουν ἕνα ἕνα χωριστὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα μιᾶς μουσικῆς συνθέσεως, πρέπει νὰ ξεχωρίζουμε τὰ κατάλληλα γιὰ κάθε τάξη τραγούδια. Ἀπ' αὐτὴν τὴν διαλογὴ δὲν ἐξαιροῦμε τὸ ποιοτικὸ κείμενο τοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ πρέπει νὰ μὴν εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν γνωσεων τῆς τάξεως καὶ ἔξω ἀπὸ τὶς προβλεπομένες γιὰ τὴν τάξη παιδαγωγικὲς ἑνότητες. Ἐὰν καὶ ὅταν γίνει ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες μας ἐπίσημη καὶ ἐπιστημονικὴ ἔκδοση τοῦ θησαυροῦ τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, οἱ μουσικοπαιδαγωγοὶ θὰ ἔχουν πολὺ μεγαλύτερη εὐχέρεια, γιὰ διαλογὴ καὶ διασκευὴ τῶν κατάλληλων γιὰ παιδιὰ μελωδιῶν. Διαλογὴ μπορεῖ νὰ γίνει καὶ ἀπὸ ἐθνικὰ παιδικὰ τραγούδια ἄλλων λαῶν, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι ὡραιότατα, ἀρέσουν στὰ παιδιὰ μας, καὶ ἀποτελοῦν πρὸ πολλοῦ μέρος τοῦ παιδικοῦ μας ρεπερτορίου.

Ἀναφορικὰ μὲ τὴ σύνθεση παιδικοῦ τραγουδιοῦ εὐτυχῶς γιὰ τὸν τόπο μας, τώρα τελευταῖα, πολλοὶ καὶ καλοὶ συνθέτες μας ἐνδιαφέρθηκαν καὶ ἐξέδωσαν πολλὲς συλλογές, μὲ εὐσυνείδητη ἐργασία καὶ ἐπιτυχὲς περιεχόμενο, καί, τὸ κυριώτερο, μὲ πολλὰ τραγούδια ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴ Λαϊκή μας μουσική. Παρ' ὅλη ὅμως αὐτὴν τὴν παραγωγὴ οἱ ἐλλείψεις εἶναι ἀκόμη σημαντικές. Ἐμβατήριά π. χ. γιὰ παιδιὰ σὲ ἑλληνικὸ στύλ, ἢ ἐμπνευσμένα ἀπὸ ἑλληνικὰ μοτίβα, δύσκολα μποροῦμε νὰ βροῦμε. Ἐπίσης δὲν θὰ ἦταν ἄσκοπο, γιὰ κείνους ποὺ ἐνδιαφέρονται σοβαρὰ γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς συνθέσεως, νὰ μελετήσουν κάπως περισσότερο τὶς δυνατότητες σ' ἔκταση, καὶ τὶς ἄλλες ἰδιότητες τῆς παιδικῆς φωνῆς, ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία τῶν παιδιῶν, ὥστε νὰ μὴ γίνονται ἀπρόσιτα, καὶ γιὰ μεγάλες τάξεις ἀκόμη, ὡραιότατα παιδικὰ τραγούδια. Τὰ πολύφωνα τραγούδια, ἀκόμη καὶ τὰ δίφωνα πρέπει νὰ ἀποκλείονται ἀπὸ τὶς μικρὲς τάξεις. Μὲ τὴν ἁρμονία τους ἀποσποῦν τὴν προσοχὴ τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὴν προσπάθεια τοῦ συντονισμοῦ, τὸ κουράζουν, καὶ τὸ δυσκολεύουν στὴν κατανόηση τῶν ἄλλων μέσων ἐκφράσεως, ποὺ πρέπει νὰ προταχθοῦν στὴ διδασκαλία.

Στὰ παιδιὰ ἀρέσει πολὺ καὶ τὰ ὠφελεῖ ψυχαγωγικὰ καὶ καλλιτεχνικά, ἡ δραματοποίηση τοῦ μύθου τοῦ τραγουδιοῦ μὲ παιχνίδια ἢ μὲ χορό. Πρέπει ὅμως νὰ ἀποφεύγουμε τὴν ἐντονη κίνηση στὸ παιδὶ ποὺ τραγουδᾶ, γιατὶ τὸ κουράζει καὶ τοῦ ἀποσπᾶ τὴ προσοχὴ ἀπὸ τὸ τραγούδι. Στὸ χορὸ καὶ στὸ παιχνίδι, ποὺ οἱ κινήσεις εἶναι ζωηρές, πρέπει ἄλλα παιδιὰ νὰ τραγουδοῦν κι ἄλλα νὰ δροῦν. Ἀπὸ τὶς πλέον μικρὲς τάξεις μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὸν κανόνα σὲ ταυτοφωνία, σὰν μέσο γιὰ πολυφωνικὴ ἐξάσκηση. Τὸ εἶδος αὐτὸ διασκεδάζει πολὺ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ὠφελεῖ ἀφάνταστα μουσικά. Ἡ μονη δυσκολία ποὺ πρέπει νὰ ὑπερνικήσουμε, εἶναι νὰ συνηθίσουμε τὰ παιδιὰ νὰ μὴ φωνάζουν, ἐπειδὴ τὸ κάθε παιδί, ἀπὸ φόβο μὴ χαθεῖ στὴν πολυφωνία, προσπαθεῖ νὰ ἀκούει μόνο τὴ δική του φωνή, καὶ ἔτσι χάνεται κάθε ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἄσκηση. Τὸ παιδί, ἀπὸ τὴν πρώτη τάξη πρέπει νὰ συνηθίση νὰ τραγουδᾶ μόνο του, ἢ μὲ συνοδεία ὀργάνου, καθὼς καὶ μονοφωνα διαλογικὰ μὲ ἄλλο παιδὶ ἢ ὄργανο, ἢ καὶ μὲ ὁμάδα παιδιῶν.

Ἡ χορωδία μὲ παιδιά, ἀρχίζει ἀπὸ τὶς δύο μεγαλύτερες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ, ὁπότε τὰ παιδιὰ ἔχουν πιὰ ἀρκετὲς μουσικὲς καὶ φωνητικὲς ἱκανότητες, καὶ κάποια μουσικὴ συνείδηση, ποὺ ἀπόκτησαν ἀπὸ ἀκρόαση καὶ ἀπὸ ἐξάσκηση. Ὁ χωρισμὸς τῶν φωνῶν στὴ χορωδία, πρέπει νὰ γίνεται προσεκτικὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἐκταση τους. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ βλέπουμε παιδια μὲ φωνὴ σοπράνο, νὰ βασίζωνται στὶς χαμηλὲς θέσεις τῆς δεύτερης φωνῆς ἐπειδὴ ἔχουν καλὸ αὐτὶ καὶ δὲν τὰ χάνουν ὅταν τραγουδοῦν αὐτὴν τὴ φωνή, ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλα παιδιὰ μὲ φωνὴ κοντράλτο, τοιριζουν ψιλά, ἐπειδὴ ἡ ἐπάνω φωνὴ τοὺς εἶναι πιὸ εὔκολη στὸ αὐτί! Ἐπίσης ἡ ἐξάσκηση τῆς πολυφωνίας, ἔστω καὶ μὲ δύο φωνές, δὲν πρέπει νὰ γίνεται ἐμπει-

ρικά, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἐναρμόνιση, τοῦ συνθέτη ἢ τοῦ διασκευαστῆ, διατηρώντας τὴν αὐτοτέλεια κάθε φωνῆς μέσα στο ἁρμονικο σύνολο.

Ἡ παιδαγωγική καὶ ψυχοπλαστική ὠφέλεια ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐξάσκηση τῆς χορωδίας εἶναι ἀφάντωστα μεγάλη. Ἡ πειθαρχία, τὸ συναίσθημα τῆς κοινῆς προσπαθείας γιὰ κάποιο σκοπό, στὸν ὁποῖο τὸ κάθε παιδὶ προσφέρει χωρὶς νὰ ζητᾶ νὰ ἐπιβληθῆ, εἶναι μαθήματα ποὺ ἔχουν ἀσύγκριτα εὐεργετική ἐπίδραση στὰ παιδιὰ καὶ ἰδιαίτερα στὰ παιδιὰ τοῦ τόπου μας, ποὺ τὰ χαρακτηρίζει κάποιος ἐγωϊσμός, σημαντικὸ ἐμπόδιο πολλὲς φορὲς γιὰ κάθε ὁμαδική προσπάθεια.

Οἱ σχολικὲς χορωδίες, πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν μὲ ἰδιαίτερη προσοχή, καὶ νὰ προκληθῆ μιὰ ἅμιλλα μεταξὺ των σχολείων, γιὰ τὸ ποιό θὰ παρουσιάσει τὴν καλύτερη χορωδία.

Ἔτσι θα γίνει καὶ τὸ ἄκουσμα τῆς χορωδίας συνήθεια σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους, καὶ θὰ βοηθήσει στὸ νὰ κινηθεῖ τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μουσικὴ ἀκρόαση, συντελῶντας ἔτσι στὴν ἄνοδο τοῦ ἐπιπέδου τῆς μουσικῆς ἀντιλήψεως.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΒΡΕΤΟΣ